

на, наречена Кириакодромио, првата книга печатена во Отоманската империја во 1729 која е всушност арапско-турски речник, потоа оригиналните изданија од делата на повеќе европски автори како што се Френсис Бекон (1665 год.), Пјер Бомарше (1780 год.), Џовани Бокачо (1611 год.), поезијата на Франческо Петрарка (1586 год.), Торквато Тасо (1589 год.), Хомеровата „Одисеја“ од 1541 год., делата на Монтескје (1785 год.), 170 книги од Ф. Волтер, научните дела од областа на математиката од Франсоа Клод од 1683 година и многу други.

Списокот на старопечатените и ретки книги се дополнува и со повеќе фотоснимки од оригиналите на позначајните дела.

На крајот да заклучиме дека значењето на оваа книга што ја издаде Народната и универзитетска библиотека „Климент Охридски“ во Скопје е дотолку поголемо, што таа претставува прв каталог на старопечатени и рет-

ки книги што се чуваат во Македонија. Во книгата е прегледно систематизиран богат материјал од општо културно и практично значење, поради што таа придобива мошне грајна функција за нашата, како и за светската културна јавност, зашто претставува помагало без кое не ќе може да се замисли натамошната детална обработка на книгите што се опфатени во Каталогот.

Да се надеваме дека во иднина д-р Михајло Георгиевски ќе се зафати и со опис на старите ракописи (словенски и несловенски) што се чуваат во трезорите на Народната и универзитетска библиотека „Климент Охридски“ во Скопје. Ваквиот каталог претставува насупна потреба, зашто по објавувањето на „Словенски ракописи во Македонија“ од проф. Владимир Мошин од 1971 година наваму се пронајдени доста ракописи што не се опфатени во оваа книга.

Евгенија ДЕСПОДОВА

Религијата не ја определува националната припадност

„Македонци муслимани“ — Зборник на трудови во издание на Културно-научните манифестации на Македонците, муслимани во СРМ, Скопје 1984 година

Деновиве преку гореназначениот труд ја добиваме во основа сликата на материјалната и духовна култура од минатото на една неделива компонента на македонскиот народ-Македонците муслимани. Станува збор за зборник од веродостојни историски факти и трудови, зборник на темата исламизацијата во Македонија и научното осознавање на тој

процес, зборник што со еден збор речено е значаен прилог и во севкупната историографија на македонската научна мисла, првенствено заради фактот што процесот на исламизацијата во Македонија е сè уште недоволно проучен, а досегашните трудови кои парцијално го обработуваа проблемот сè уште не даваа доволно светлина на овој ис-

ториски процес од македонското минато. Па, од чувството од апсолутната потреба за пошироко и поестрано проучување на оваа појава (и покомплексно) сè јавуваат и Културно-научните средби на Македонците муслимани од СРМ кои ни го даваат на увид и овој труд со непомалку значајни прилози што фрлаат поцелосна светлина, и бездруго ќе претставуваат основа за осветлување на целокупната историја на Македонците муслимани, научни прилози што и во една ваква композиција, во зборник, ја даваат целосно генеалогичката на процесот на исламизацијата во нашата земја.

Инаку, овој процес во Македонија започнува некаде кон крајот на XV век (според Методија Соколовски) паралелно со колонизацијата на турското население, насилно или доброволно, со исекување на Македонците или нивно затворање, одведување во ропство или ликвидирање, со уништување на црквите и масовната изградба на џамиите, менувајќи го некаде повеќе некаде помалку етничкиот состав на македонските села и градови на населението кое ја прифаќало и оваа алтернатива, што е историски факт, а за да се зачуваат стекнатите позиции или за да се зачува од репресиите. Во историјата не се забележани никакви верски судири меѓу Македонците христијани и Македонците муслимани, туку напротив-взаемност и разбирање во една целосна хармонија и „заедничко оро играле“ (Неџат Исмаилоски). Притоа еден голем дел од Македонците муслимани (конвертидите) се јавуваат како двоверници—јавно исповедувајќи ја исламската вероисповест, дома чувствувајќи се христијани, не влегувајќи во брачни вр-

ски со Турците и зачувувајќи го јазикот како едно од најбитните национални обележја, јавувајќи се истовремено и со две имиња, а против кои турската власт исто така преземала соодветни санкции. Така Хаџи—Василевиќ забележува дека Македонците муслимани подоцна го зачувале македонскиот јазик отколку Македонците христијани кои биле подложени на различните пропаганди. Во зборникот успешно се предадени историските констелации за зачувувањето односно нарушувањето на етничката хомогеност на македонското население. Притоа се предадени и сите префинети методи со кои се служела турската власт во овој процес, а подоцна и грчката, и бугарската па и српската буржоаска пропаганда со Македонците муслимани. Зборникот истовремено го предава и исто толку вековниот отпор против процесот на исламизацијата спроведуван од Отоманската империја, процес од кој не биле лишени ни другите балкански народи (грчкиот, бугарскиот, српскиот, албанскиот...).

По историската аргументација го издвојуваме трудот на Методија Соколовски, а со иста тежина и непомалку интересен е и прилогот на д-р Ристо Поплазаров. Благоја Корубин има два прилога за улогата на јазикот во националната свест, а прилогот на Кирил Македонски говори за музиката како значаен фактор во исламизацијата т.е. денационализацијата на Македонците муслимани. Прилозите на Нијази Лиманоски ја анализираат колку историската состојба на проблемот толку и сегашната состојба на истиот давајќи ја притоа и суштината на исламот како религија, неговата

идеологија и неговите корени. Тодор Симовски констатира дека први на удар биле градовите покрај главните комуникации-долините на Места, Струма и Вардар како и Родопите како најблиски до границите на некогашната Турска империја, кои имале и најдлабок одраз на исламизацијата. За пацификацијата со исламизирање говори прилогот на Александар Матковски. За великосрпската пропаганда и понатамошното однородување кај Македонците муслимани говори прилогот на д-р Душко Константинов, а за специфичностите на баладите кај Македонците муслимани и нивниот јазик се прилозите на д-р Војо Јаќоски, како и разликите на истите во споредба со оние кај Албанците и Турците. Прилогот на Звезда Новевска се однесува на терминологијата на творештвото во текстилот (мошне богато и разновидно) кај Македонците муслимани. Значаен е и прилогот од Петко Домазетовски за народните верувања кај овие Македонци исто како и на Расим Ибушовски што се однесува на пролетните обичаи, кои досега не биле предмет на посебни научни истражувања. Во зборникот се застапени уште прилозите на д-р Петар Влаховиќ, Ѓорѓе Миљковиќ, Риза Мемедоски, м-р Георги Здравев, м-р Божидар Димовски.

Зборникот трудови на темата за исламизацијата во Македонија во кој одредени историски податоци се повторуваат што е и неизбежно кога станува збор за вака компонирани прилози на една тема, дава

и една поцелосна слика за положбата на Македонците муслимани во Егејскиот дел на Македонија под бројните грчки режими, во Пиринскиот дел на Македонија под царска Бугарија, во Вардарскиот дел од Македонија под Стара Југославија, нивното иселување во Турција првенствено заради вистинскиот геноцид над севкупното македонско население од споменатите режими, а за кои постоеја и посебни меѓудржавни договори и конвенции говорейќи јасно за дел од севкупната македонската историска трагедија, истовремено, делувајќи со религијата како вистински опиум на народот.

Но, и денес имаме псевдоегипетска состојба (според Н. Лиманоски) претставувајќи ги Македонците муслимани како Турци или Албанци под чија агресивност некои го напуштиле и мајчиниот јазик со што особено се манипулираше во годините на изразитите националистички тенденции во нашата земја. Голем дел денес од нив се турцизирани односно албанизирани, а што е резултат првенствено на „општествена небудност“ (Н. Лиманоски) и недоволно издиференцираното национално чувство кај истите. Но, зборникот од трудовите евидентно потврдува дека религијата не ја определува националната припадност, и бездруго ќе претставува многу значаен поттик во понатамошното расветлување и разоткривање на процесот на исламизацијата во Македонија.

Тодор МИЦОВ